

Harald M Eriksen:

Tannlegeutdanning i Tromsø, kvalitet og distriktpolitikk

I behandlingen av forslaget til revidert nasjonalbudsjett for 2002 går regjeringen inn for: «en opptrapping av utdanningskapasiteten i odontologi i årene fremover og prioritering av tannlegeutdanning i Tromsø» (1). Dette har fått støtte av et flertall i Stortinget. Foreløpig følger det ikke penger med vedtaket, men det er en forutsetning at dette bevilges over neste års statsbudsjett.

Vedtaket er historisk og viktig for norsk odontologi. Historisk fordi det representerer en realisering av planer som ble diskutert allerede i forbindelse med etablering av et medisinsk fakultet i Tromsø for vel 30 år siden. Viktig fordi det innebærer en investering i norsk odontologi på flere hundre millioner kroner. Samtidig er vedtaket kontroversielt fordi det er fattet mot råd fra odontologisk ekspertise.

Etablering av Universitetet i Tromsø ble i sin tid kalt et distriktpolitisk eksperiment. Etableringen ble vedtatt av Stortinget i 1968, også den gang mot råd fra faglig hold, for å styrke utdanningstilbudet og sikre rekruttering av fagfolk til landsdelen på tross av råd fra faglig hold. Erfaringen har vist at Universitetet i Tromsø har vært vellykket og at det har utviklet seg til en av de sentrale utdannings- og forskningsinstitusjonene i Norge. Universitetet i Tromsø har et bredt spekter av faglige tilbud og fungerer i nær kontakt med de særpregede forholdene regionen kan tilby.

Tannlegedekningen i Norge

Det er for få tannleger i Norge til å dekke den aktuelle etterspørselen etter tannlegjetjenester. Det har vært hevdet at underskuddet er temporært, at det er et fordelingsproblem mer enn et mangelproblem og at det skyldes en urimelig høy etterspørsel (2–4). Uansett underliggende årsaker har mangelen på tannleger rammet offentlig tannhelsetjeneste i Nord-Norge hardt, blant annet fordi det over lengre tid har vært et godt

marked for etablering av privat praksis i tett befolkede områder i Sør-Norge. Uten tilskudd av kandidater fra våre naboland hadde situasjonen vært enda vanskeligere mange steder.

Tidligere stimulerings tiltak

I 1995 ble det gjennom Helsetilsynet bevilget 600 000 kroner til stabiliserings-tiltak for tannhelsetjenesten i Nord-Norge. Det ble arrangert omfattende etterutdanningstiltak hvor hensikten var å skape stabilitet gjennom faglig stimulering og oppfølging. En evaluering av dette tiltaket i 1998 viser imidlertid at av de opprinnelig utvalgte deltakerne hadde 70 prosent reist fra Finmark og Troms og 40 prosent fra Nordland i løpet av treårsperioden etter at tiltaket ble satt i verk. Ferske tall viser at denne tendensen har økt.

Analysen av norsk tannhelsetjeneste

Det har vært publisert en rekke analyser av aktuelle behov og tiltak i norsk tannhelsetjeneste, blant annet behovet for å utdanne flere tannleger (se bl.a. referanse 4 for en oppdatert litteraturliste). Basert på en samlet vurdering av tilgjengelig informasjon har Regjeringen foreslått og fått støtte for å prioritere Tromsø i denne sammenhengen. Forslaget endrer situasjonen fra analyse og diskusjon til aktiv handling. Hensikten med dette innlegget er derfor *ikke* å komme med enda et analytisk bidrag, men å vurdere muligheter for å løse de problemene som den odontologiske ekspertisen har pekt på i forbindelse med en utbygging i Tromsø.

Underskudd på tannleger

Som nevnt ovenfor, presiseres det fra faglig hold (4,5) at mangelen på tannleger i Norge er et fordelingsproblem mer enn et spørsmål om tilstrekkelig antall, og at den bedringen i tannhelse en ser i yngre årskull vil føre til en samlet reduksjon i behovet om få år. I tillegg anklager en innstillingen om utdanning av

tannleger i Tromsø (6) for å være et urealistisk partsinnlegg og viser til utviklingen i andre land som har gått motsatt vei, skåret ned utdanningskapasiteten på tannleger og lagt ned fakulteter. Det er imidlertid ingen tvil om at tannlegedekningen i Nord-Norge har vært, og fortsatt er, ustabil og at odontologisk utdanning i kombinasjon med et klinisk kompetansesenter i Tromsø vil bidra til å motvirke dette.

Rekrutteringsproblemer til vitenskapelige stillinger

Odontologisk utdanning og forskning i Norge har et rekrutteringsproblem (7). Unge kandidater velger i stor grad andre karriereveier enn den akademiske. Ved å starte et tredje fakultet i tillegg til de to etablerte i Oslo og Bergen, har dekanene ved de to fakultetene uttrykt frykt for mangel på kvalifiserte lærere, spesielt til kliniske stillinger, noe som vil angå alle de tre lærestedene (5). Tromsø er i en startfase sårbar i en slik situasjon. Men etablering av et lærested i Tromsø med de utfordringene som det ligger i å bygge opp noe nytt sammen med de kvalitetene som finnes både ved Universitetet i Tromsø, i selve byen og i omgivelsene, vil åpenbart kunne trekke unge, entusiastiske søkere.

Økonomi

Ved fakultetene i Oslo og Bergen er en bekymret for en «investeringstørke» som en følge av etableringen i Tromsø. Situasjonen kan føre til utsettelse av nødvendige byggeprosjekter som f. eks. nytt klinikkbygg ved fakultetet i Bergen og i tillegg mindre ressurser til drift og forskning. Men kvalifiserte lærere til Tromsø må i stor grad utdannes ved de eksisterende fakultetene. Oppgaven krever både nytenkning og en tilføring av ressurser til styrking av videre- og forskerutdanningen ved fakultetene i Oslo og Bergen. Denne prosessen er i gang og har møtt forståelse både i aktuelle departementer og i Norges forskningsråd.

Det er viktig at disse tiltakene realiseres i takt med en Tromsø-utbygging og ikke prioriteres ned.

Kvalitet

Det er presisert at utdanningen i Tromsø skal integreres mer med Den offentlige tannhelsetjenesten enn det som er situasjonen i Oslo og Bergen. «Siktemålet er at problemstillinger fra den offentlige tannhelsetjenesten får stor vekt både i undervisning og praksis». Enkelte har vært kritiske til en slik organisering og hevder at det kan innebære et kvalitetsproblem, en vil utdanne B-tannleger, som dekanus Haanæs uttrykte det nylig i en artikkel i Universitas (8).

Ved svenske fakulteter drives imidlertid utdanningsklinikkene av den offentlige tannhelsetjenesten og erfaringene er gode. For Tromsø er det i tillegg satt av statlige midler til et klinisk kompetansesenter som etter planen skal fungere som en plattform for oppbygging av den fremtidige tannlegeutdanningen. I tillegg gir den etablerte tannpleierutdanningen i Tromsø muligheter for et konstruktivt samarbeid. En skal også huske at mange av de vel etablerte privatpraktiserende tannlegene i sentrale deler av Sør-Norge har grunnlaget for sin kliniske erfaring fra Den offentlige tannhelsetjenesten i Nord-Norge. Rollemo-dellene studentene møter blant de kliniske instruktørene i Oslo og Bergen er i stor grad preget av privat praksis. En dreining mot roller og problemstillinger fra offentlig tannhelsetjeneste innebærer et likeverdig alternativ til dette, ikke B-status.

Den aktuelle utfordringen

Etter en samlet vurdering av alle relevante forhold har regjeringen foreslått at den beste løsningen for norsk odon-

tologi er å starte utdanning av tannleger i Tromsø. Utfordringen for de to eksisterende fakultetene er nå ikke å gjenta kritikken og argumentene, men å legge denne diskusjonen bak seg og følge opp Regjeringens forslag for å bidra så godt som mulig til en vellykket utdanning i nord om Stortinget gir sin støtte til forslaget.

Overskriften på dekanenes kronikk i Aftenposten i mars i fjor var: «Kvalitet eller distriktspolitikk?». En bør snu denne overskriften til «Kvalitet og distriktspolitikk». Norsk odontologi må nå samle seg om å gi en eventuell utdanning i Tromsø de best mulige forutsetninger for å lykkes.

Referanser

1. Pressemelding: «Prioriterer tannlegeutdanning i Tromsø». Utdannings- og forskningsdepartementet 07.05.2002.
2. Holst D. Behandlingsbehovet tilsier ikke flere tannleger på sikt. *Nor Tannlegeforen Tid* 1999; 109: 408–9.
3. Holst D, Grytten J. Tannbehandling i Norge 1973 til 1995 – fra sykdomsbehandling til tjenesteyting? *Nor Tannlegeforen Tid* 1997; 107: 554–9.
4. Grytten J, Skau I, Holst D. Vi omskriver ikke virkeligheten. *Nor Tannlegeforen Tid* 2002; 112: 349.
5. Bjorvatn K, Haanæs H. Kvalitet eller distriktspolitikk? *Kronikk, Aftenposten* 21.3.2001.
6. Utredning om tannlegebehov i Norge og tannlegeutdanning i Tromsø. Universitetet i Tromsø; 1999.
7. Nerdrum L. Forskerrekruttering til medisins og helsefag. Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Rapport 5/99; 1999.
8. Roggen I. Dårligere tannlegeutdanning. *Universitas* 2002, nr.10: s.6.

Adresse: Det odontologiske fakultet, postboks 1109 Blindern, 0317 Oslo